

Studieplan for oppvekstfag

Høyere yrkesfaglig utdanning
30 Studiepoeng – Nettbasert

Fordypning:

Barn med behov for særskilt tilrettelegging

Høsten 2024 – Våren 2025

Akkreditert	13.02.2019
Utdanningens navn:	Barn med behov for særskilt tilrettelegging
Studienivå:	Høyere yrkesfaglig utdanning – Fagskole
Studiepoeng:	30
Omfang:	Studietid er beregnet til 750 studietimer. Tilsvarende 1 år på deltid.
Studiemetode:	Nettstudium med avsluttende eksamen.
Start- og sluttdato:	Fast oppstart og styrt progresjon.
Fagansvarlig:	Anette Hegna Gundersen

MedLearn

Revideringer av studieplanen i løpet av perioden:

Dato:	Type endring:	Signatur:

INNHOLD

OPPTAKSKRAV	5
OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDE	6
OPPBYGGING/ORGANISERING AV UTDANNINGEN	7
OVERORDNET LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSE FOR UTDANNINGEN	8
EMNE 1: Faglig grunnlag i særskilt tilrettelegging	10
Innhold	10
Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser	11
Litteratur	12
EMNE 2: Et mangfold av personligheter	13
Innhold	13
Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser	14
Litteratur	15
EMNE 3: Inkluderende pedagogikk	16
Innhold	16
Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser	17
Litteratur	18
UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER	19
Undervisningsformer	19
Læringsaktiviteter	20
VEILEDNING OG OPPFØLGING.....	22
VURDERINGSORDNINGER, ARBEIDSKRAV OG EKSAMEN.....	23
Arbeidskravene.....	23
Eksamenene.....	24
Skikkethetsvurdering	26
SAMLET LITTERATURLISTE	27

BAKGRUNN

Høsten 2017 trådte ny rammeplan for barnehagen i kraft. Rammeplanen bygger videre på den norske barnehagetradisjonen der omsorg, lek, læring og danning ses i sammenheng. Leken har og skal fortsatt ha en fremtredende og sentral plass, samtidig som rammeplanen tar hensyn til at barnehagehverdagen har endret seg. Mangfoldet i våre barnehager, blant annet med flere barn med behov for særskilt tilrettelegging, innebærer et stort ansvar og behov for kompetanseutvikling blant barnehagens faglig tilsatte. Kvaliteten på de ulike barnehage tilbudene varierer imidlertid stort, og det bør drives målrettet kompetansebygging i barnehagesektoren for å lykkes med å utvikle kvaliteten og med å realisere kravene i rammeplanen.

Barn med behov for særskilt tilrettelegging er en sammensatt gruppe. Ifølge Palma Sjøvik (2014) er det hovedsakelig to faktorer som er blitt lagt til grunn i vurderingen av om barn har særskilte behov. For det første så gjelder det forhold som er knyttet til barnet selv, og for det andre gjelder det forhold i barnets oppvekstmiljø. Forhold som er knyttet til barnets selv, kan være ulike funksjonshemninger, kronisk sykdom eller sorg- og krisereaksjoner. Barn kan ha bevegelsehemning, synshemning, hørselshemning og/eller utviklingshemning. De kan ha språk- og kommunikasjonsvansker og/eller sosiale og emosjonelle vansker. Dessuten kan barn ha særskilte behov for hjelp over kortere eller lengre tid på grunn av sykdom, som for eksempel astma, allergi og diabetes. Det kan også gjelde barn som blir rammet av alvorlig sykdom eller dødsfall i familien, samt innvandrerbarn og andre barn som tilhører minoritetsgrupper i befolkningen. Barn som trenger ekstra hjelp fordi de blir utsatt for mangelfull omsorg i heimen, synes å være en voksende gruppe.

Regjeringen ønsker at flere tar yrkesrettet utdanning av god kvalitet, som er relevant og tilpasset arbeidslivets behov (Meld. St. 9 (2016–2017) Fagfolk for fremtiden — Fagskoleutdanning). Fagskolen er sammen med det øvrige utdanningssystemet en viktig forutsetning for produktiv utvikling i økonomien ved at den gir arbeidslivet kandidater med gode kunnskaper og etterspurt kompetanse. Ifølge strategien som ble lagt fram av kunnskapsdepartementet i september 2017 [Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022](#), har regjeringen fra 2013 til 2017 mer enn doblet innsatsen til kvalitetstiltak i forhold til framtidens barnehage. Det er satt i gang en rekke nye kompetansetiltak, blant annet fagskoleutdanninger for barnehageansatte.

Fagskolen innen oppvekstfag med tittelen Barn med behov for særskilt tilrettelegging er et alternativ til høyere utdanning og representerer et alternativt utdanningsløp for mange. Det studenten lærer i dette studiet er direkte anvendbart i arbeid i barnehage eller på andre arenaer som jobber med barn med behov for særskilt tilrettelegging.

OPPTAKSKRAV

Opptak til utdanningen bygger på fullført og bestått videregående opplæring innen barne- og ungdomsarbeiderfaget. Søker må være minimum 19 år gammel. Det anbefales at søker har minimum ett års yrkeserfaring, men dette er ikke et krav.

Realkompetansevurdering

Søkere som ikke tilfredsstiller kravene over kan bli realkompetansevurdert. En realkompetansevurdering bygger på dokumentert arbeidserfaring, utdanning, kurs, organisasjonserfaring og annen informasjon som søker mener er relevant.

Søkere må kunne dokumentere minimum fem års relevant praksis fra arbeid med barn i alderen 0-10 år i 100 % stilling (deltid regnes om til heltid). Med relevant praksis menes arbeidsoppgaver innen oppvekstsektoren, både offentlig og privat, hvor søkeren har vært i direkte kontakt med barn som assistent eller fagarbeider.

Kandidater som søker opptak på bakgrunn av realkompetanse må dokumentere at de har en alder på minimum 23 år.

Søkeren skal ha et læringsutbytte gjennom realkompetansen som er likeverdig med læringsutbyttet i det formelle opptakskravet. Søker må ved oppstart ha tilegnet seg kompetanse tilsvarende kompetansemålene fra læreplan i barne- og ungdomsarbeiderfaget Vg3 / opplæring i bedrift. Kompetansemålene er knyttet til hovedområdene *Helsefremmende arbeid*, *Kommunikasjon og samhandling* og *Yrkesutøvelse*. Kompetansemålene finner du her: <https://www.udir.no/kl06/BUA3-01/Hele/Kompetansemaal/etter-vg3>

Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen ikke kunne kvalifisere til fagbrev som barne- og ungdomsarbeider.

OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDE

Utdanningen innen oppvekstfag med tittelen *Barn med behov for særskilt tilrettelegging* tilbys som et deltidsstudium over 1 år. Studietid er beregnet til 750 studietimer.

Pensum omfatter ca. 1200 sider. Fullført og bestått utdanning gir 30 studiepoeng.

Fordeling av timer og forventet arbeidsmengde mellom undervisning – veiledning og selvstudium:

Emnenavn	Omfang	Undervisning	Veiledning	Selvstudium	SUM timer
Faglig grunnlag i særskilt tilrettelegging	10 SP	50	10	190	250
Et mangfold av personligheter	10 SP	50	10	190	250
Inkluderende pedagogikk	10 SP	50	10	190	250
Sum	30 SP	150	30	570	750

Undervisning i nettskolen er en kombinasjon av en eller flere undervisningsformer, for eksempel emnewebinarer, gjennomgang av nettressurser og innspilte videoer og podkaster som er utviklet i forbindelse med studiet.

Veiledning innebærer diskusjon med faglærer via skriftlig eller muntlig tilbakemelding på innleverte oppgaver. Veiledning dreier seg også om oppfølging og praktiske webinarer fra studieleder og administrasjon. Behovet for veiledning varierer fra student til student, men vi har erfaring med at dette dreier seg i snitt om ca. 20-30 timer.

Selvstudium innebærer å lese studielitteratur, delta i diskusjoner, arbeide med oppgaver og andre læringsfremmende aktiviteter.

OPPBYGGING/ORGANISERING AV UTDANNINGEN

Studieplan oppvekstfag for barnehagefaglig tilsatte bygger på retningslinjer for fagskoleutdanning, Lov om barnehager (2005) og Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (2017).

Undervisningen er nettbasert, med fast oppstart inntil to ganger i året og styrt progresjon. Undervisningsmateriellet til fagskolen ligger tilgjengelig for studentene i nettskolen.

Studenten må ha egen PC/Mac og tilgang til internett.

Utdanningen består av fem emner som igjen er delt inn i moduler. Til hvert emne er det formulert læringsutbyttebeskrivelser. Emnenes faglige innhold er utviklet i tråd med gjeldende styringsdokumenter for barnehagen og aktuell faglitteratur knyttet til de ulike temaområdene. Det totale innholdet og læringsutbyttebeskrivelsene bygger på planverket til Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfag (NUFHO), men det er gjort justeringer knyttet til emnetitlene og oppbygningen. Emnene gjennomføres i den rekkefølgen de er spesifisert og obligatoriske arbeider (arbeidskrav) for foregående emne må være levert og bestått før eksamen kan avlegges og neste emne kan påbegynnes.

Dette sikrer en faglig progresjon hos studentene.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Utdanningen er organisert som et selvstudium, men faglærere og studieledere bidrar med jevnlig tilbakemelding og oppfølging. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Alt om eksamen finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>.

OVERORDNET LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSE FOR UTDANNINGEN

Studiets målsetting er å utdanne faglig oppdaterte og reflekterte yrkesutøvere som tar initiativ til å planlegge, gjennomføre og evaluere pedagogisk arbeid i barnehagen. Videre vektlegger studiet at kandidaten utvikler en etisk grunnholdning som ivaretar og utvikler anerkjennende, lekne og omsorgsfulle samspill med enkeltbarn og barn i gruppe. Det forventes også at kandidaten i løpet av studiet utvikler sin relasjonskompetanse i samarbeid med foresatte og eksterne instanser til beste for barnet. Studiet har et spesielt fokus på barn med behov for særskilt tilrettelegging og deres rettigheter.

Etter fullført studie skal kandidaten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om barnehageprofesjonen og barnehagens utvikling • har kunnskap om barn med behov for særskilt tilrettelegging, der behovene enten kan knyttes til barnet selv og/eller gjelder forhold i barnets oppvekstmiljø • har innsikt i relevante lover, rettigheter og planverk for barnehagen, herunder særlig vektlegging av rettighetene til Barn med behov for særskilt tilrettelegging • har kunnskap om allmennpedagogiske prinsipper for en inkluderende barnehage der mangfold ses som ressurs, og kjennskap til spesialpedagogiske begreper, prosesser og verktøy som anvendes i arbeid med barn med behov for særskilt tilrettelegging • har kunnskap om observasjon og ulike observasjonsmetoder, kartlegging og personvern. • har kunnskap om didaktiske kategorier og modeller for planlegging, iverksetting og vurdering av barnehagefaglige praksiser • har kjennskap til barnehagens eksterne samarbeidspartnere for koordinert virksomhet og helhetstenkning rundt barn med behov for særskilt tilrettelegging • kan oppdatere sin kunnskap om barn med behov for særskilt tilrettelegging og deres rettigheter • forstår barnehagens betydning som forebyggende, støttende og avlastende arena for barn med behov for særskilt tilrettelegging og deres familier
-------------------	---

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende allmennpedagogiske prinsipper i barnehagefaglig arbeid med en mangfoldig barnegruppe der ulike behov og forutsetninger er representert • kan planlegge, gjennomføre og vurdere leke- og læringsaktiviteter for barn med behov for særskilt tilrettelegging, individuelt og i gruppe • kan anvende observasjon som refleksjonsverktøy i arbeid med en mangfoldig barnegruppe • kan bistå i å identifisere faglige problemstillinger og behov for tiltak i forhold til barn med behov for særskilt tilrettelegging, samt bistå i vurdering og iverksetting av eventuelle tiltak/aktiviteter • kan finne, vurdere og anvende informasjon og aktuelt fagstoff knyttet til barnehagefelt og barn med behov for særskilt tilrettelegging for kvalitetssikring av egen yrkesutøvelse • kan bygge anerkjennende og omsorgsfulle relasjoner til enkeltbarn og foresatte i krevende livssituasjoner, samarbeide med kolleger til beste for barn og barnegruppe, og bistå barnehagen i koordinerende samarbeid med eksterne instanser
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for barnehagepedagogiske prinsipper som vektlegger inkludering, likeverd, respekt, anerkjennelse og medvirkning • har utviklet en etisk grunnholdning med forståelse for barns rettigheter, væremåter og behov, der anerkjennende og omsorgsfull kommunikasjon preger yrkesrollen • kan utføre det barnehagefaglige arbeidet i tråd med retningslinjer forankret i barnehagens styringsdokumenter og oppdatert faglitteratur om barn og barndom • kan bygge relasjoner med barn, foreldre og eksterne samarbeidspartnere til beste for barnet • kan utvikle egen kompetanse på feltet gjennom aktivt engasjement og deltakelse i barnehagens hverdagsliv

EMNE 1: Faglig grunnlag i særskilt tilrettelegging

Innhold

Emnet vektlegger historiske og politiske innganger til barnehagens utvikling i det norske velferdssamfunnet og utvikling knyttet til tilrettelegging og syn på barn med behov for særskilt tilrettelegging. Emnet fokuserer også på barnehagen som pedagogisk virksomhet, profesjonsutøvelse og yrkesetikk. Observasjon og dokumentasjon for reflekterende praksiser og didaktikk er områder som blir vektlagt i emnet.

Emnet er forankret i *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017)* som understreker at barnehagen er en lærende organisasjon der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller for barn, medarbeidere og foreldre.

Antall studiepoeng	10
Faglig innhold	<ul style="list-style-type: none"> • Barnehagens framvekst og historie • Historisk utvikling knyttet til tilrettelegging og syn på barn med behov for særskilt tilrettelegging. • Barnehagen som pedagogisk virksomhet • Profesjonell yrkesutøvelse og yrkesetikk. • Politiske styringsdokumenter for barnehagen • Didaktisk teori og praksis • Observasjon og observasjonsmetoder • Pedagogisk dokumentasjon
Arbeidskrav; Må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen	Kandidaten skal levere en «Bli kjent oppgave» og to faglige oppgaver med utgangspunkt i emnets innhold tilsvarende 400 – 600 ord Oppgavenes omfang kan endres ut ifra oppgavens egenart. Litteraturliste kommer i tillegg.
Eksamen	Individuell skriftlig hjemmeeksamen, varighet 24 timer. Samlet tekst skal være på 1000-1500 ord. Forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste regnes ikke med i antall ord. Alle hjelpemidler tillatt. Eksamenen er nettbasert Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser

Etter fullført emne har kandidaten følgende læringsutbytte:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har kunnskap om barnehagens fremvekst og historie. • Kjenner til hvilke lover og forskrifter som regulerer barnehagens virksomhet • Har kunnskap om voksenrollens betydning. • Har kunnskap om syn på barn og barns rettigheter • Kjenner til sentrale didaktiske modeller og begreper. • Kjenner til ulike observasjonsmetoder og kan beskrive hvorfor og hvordan man bruker observasjon i barnehagen. • Har kunnskap om historisk utvikling knyttet til tilrettelegging og syn på barn med behov for særskilt tilrettelegging.
Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bruker kunnskapen om barnehagens verdigrunnlag, formål og innhold i det pedagogiske arbeidet. • Kan benytte passende observasjonsmetoder og bruke observasjonene i pedagogisk dokumentasjon og i refleksjon. • Deltar i didaktisk planlegging, gjennomføring og evaluering av pedagogisk arbeid. • Kan identifisere og reflektere rundt etiske og faglige problemstillinger.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Holder seg faglig oppdatert, anvender og videreutvikler sin faglige kompetanse. • Bruker observasjon, refleksjon og dokumentasjon målrettet i det pedagogiske arbeidet. • Planlegger det pedagogiske arbeidet med utgangspunkt i didaktiske prinsipper, etisk grunnholdning, profesjonelt skjønn og faglig dømmekraft. • Forstår barnehagens betydning som pedagogisk institusjon i møte med barn med behov for særskilt tilrettelegging og deres familier.

Litteratur

Bae, B. (2007) *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/> (Hentet: 11. desember 2020). (ca. 17 sider)

Barnehageloven. *Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager*. (14 sider)

Fennefoss, A.T. og Jansen, K.E. (2020). *Småbarnspedagogikk og praksisfortellinger*. Fagbokforlaget. 104 s

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. *Forskrift 24. april 2017 nr. 487 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (51 sider)

Gunnestad, A. (2019) *Didaktikk for barnehagelærere: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 1, 2, 3, 4, 5) (135 sider)

Lysebo, M.O. og Bratt, E.G. (2022) *Relasjonskompetanse i barnehagen*. Kapittel 1,2 og 3. Fagbokforlaget (40 sider)

Løkken, G. og Søbstad, F. (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 3, 5, 6, 7) (77 sider)

Roland, P. (2021) *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole*. Kapittel 2. Cappelen Damm Akademisk. 12 s

Sjøvik, P. (2014) Tiltak for barn med særskilte behov i et historisk perspektiv i Sjøvik, P. (red.) | *En barnehage for alle, spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (kapittel 1) Universitetsforlaget. 35 sider

Totalt antall sider: 381

For ansatte i SFO/AKS

Opplæringslova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>)

Rammeplan for SFO: <https://www.udir.no/utdanningslopet/sfo/rammeplan/>)

EMNE 2: Et mangfold av personligheter

Innhold

Emnet omhandler barn med behov for særskilt tilrettelegging. Barnets særskilte behov kan knyttes til barnet selv og/eller til forhold i barnets oppvekstmiljø (Sjøvik, 2014). I tillegg til å rette fokus mot enkeltbarns utfordringer i form av blant annet fysiske funksjonsnedsettelse, utviklingshemning, sensoriske og perseptuelle vansker, språk- og talevansker eller samspillsvansker, vektlegges her barns vanskelige livssituasjoner hvor sorg, omsorgssvikt eller mobbing kan prege hverdagslivet.

Emnet omhandler også anvendelse av ulike kartleggingsverktøy og personvern.

Antall studiepoeng	10
Faglig innhold	<ul style="list-style-type: none"> • Funksjonsnedsettelse hos barn i barnehagealder • Språk- og samspillsvansker hos barn i barnehagealder • Barn i sorg, sårbarhet og psykisk helse • Barn som opplever omsorgssvikt • Utenforskap og gjentatte krenkelser • Konsentrasjons- og oppmerksomhetsvansker • Begavede barnehagebarns læring • Observasjon, kartlegging og personvern
Arbeidskrav; må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen	Kandidaten skal levere to faglige oppgaver med utgangspunkt i emnets innhold tilsvarende 400 – 600 ord Oppgavens omfang kan endres ut ifra oppgavens egenart. Litteraturliste kommer i tillegg.
Eksamen	Individuell skriftlig hjemmeeksamen, varighet 24 timer. Samlet tekst skal være på 1000-1500 ord. Forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste regnes ikke med i antall ord. Alle hjelpemidler tillatt. Eksamenen er nettbasert Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser

Etter fullført emne har kandidaten følgende læringsutbytte:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har kunnskap om, og forståelse for, ulike funksjonsnedsettelse hos barn med behov for særskilt tilrettelegging. • Har kunnskap om språk- og talevansker, atferdsutfordringer og samspillsvansker. • Har kunnskap om barns følelsesuttrykk og emosjonelle utfordringer. • Har kunnskap om hvordan sorg, kriser, utenforskap og omsorgssvikt kan påvirke barn. • Har kjennskap til lovverket og rettighetene knyttet til enkeltbarns behov for spesialpedagogisk hjelp • Har et bevisst forhold til ulike observasjonsverktøy som brukes.
Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anvender sin faglige kunnskap om barn med særskilte behov i det praktiske arbeidet i barnehagen. • Benytter relevante observasjonsmetoder i sitt daglige arbeid. • Bidrar til å identifisere situasjoner og iverksette tiltak der barns ulike behov kommer til uttrykk
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvikler en etisk grunnholdning som ivaretar barns beste i barnehagefaglig arbeid med en mangfoldig barnegruppe. • Evner å bygge omsorgsfulle relasjoner til barn med ulike funksjons- og atferdsvansker, og barn i sorg og krise. • Videreutvikler og oppdaterer sin faglige kompetanse om barn med behov for særskilt tilrettelegging og deres rettigheter • Utfører sin yrkesutøvelse i tråd med gjeldene regler for personvern.

Litteratur

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Idsøe, E. C. og Roland, P. (2017) *Mobbeatferd i barnehagen: temaforståelse, forebygging, tiltak*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. (kap. 1, 2,3, 4, 5) (84 sider)

Knutsen, B. (2023) *Lær mer om ADHD*. Kapittel 1,3,4,6,7 og 8 Hertervig Forlag. 100 sider

Nilsen, S. (red.) (2017) *Inkludering og mangfold*. Kapittel 1,3, 8, 9,10,11 og 12. Universitetsforlaget. 148 sider

Sjøvik, P. (red.) (2014) *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 6, 7, 8, 9) (105 sider)

Totalt antall sider: 437

For ansatte i SFO/AKS

Rammeplan for SFO: <https://www.udir.no/utdanningslopet/sfo/rammeplan/>

EMNE 3: Inkluderende pedagogikk

Innhold

Barn er forskjellige, men deres menneskeverd skal verken graderes, rangeres, krenkes eller bli gjort til gjenstand for ulik behandling. Fordi barn er forskjellige, har de rett på tilrettelegging, støtte og utfordringer som er forskjellige, tilpasset individuelle forutsetninger og behov.

Inkludering og målsettingen om at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger er viktige prinsipper i barnehagen.

Barn med behov for særskilt tilrettelegging (eller rettigheter) favner en mangfoldig og kompleks gruppe mennesker. Gjennom historien har barn fra vanskeligstilte oppvekstmiljøer blitt høyt prioritert ved etablering av hjelpetiltak. Like overbevisende er ikke historien når det gjelder tiltak for førskolebarn med funksjonshemming. Det er først i siste halvdel av det 20. århundre at deres behov for særskilte hjelpetiltak er blitt tatt på alvor (Sjøvik, 2014).

Emnet inviterer til et historisk tilbakeblikk på tiltak for barn med behov for særskilt tilrettelegging, og fokus på rettigheter forankret i lovverket for disse barna og deres familier. Videre vektlegges faglige og etiske perspektiver knyttet til arbeid med barn med behov for særskilt tilrettelegging i en inkluderende barnehage.

Antall studiepoeng	10
Faglig innhold	<ul style="list-style-type: none"> • Barn med behov for særskilt tilrettelegging og rettigheter • Inkluderende pedagogikk og mangfold som ressurs • Profesjonsetikk og menneskeverd • Barnehagen som arena for forebyggende arbeid • Resiliens, risiko og sunn utvikling • Lek og medvirkning for barn med behov for særskilt tilrettelegging
Arbeidskrav; må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen	Kandidaten skal levere to faglige oppgaver med utgangspunkt i emnets innhold tilsvarende 400 – 600 ord Oppgavens omfang kan endres ut ifra oppgavens egenart. Litteraturliste kommer i tillegg.
Eksamen	Individuell skriftlig hjemmeeksamen, varighet 24 timer. Samlet tekst skal være på 1000-1500 ord. Forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste regnes ikke med i antall ord. Alle hjelpemidler tillatt. Eksameneren er nettbasert Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F

Emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser

Etter fullført emne har kandidaten følgende læringsutbytte:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kjenner til lover og rettigheter knyttet til barn med behov for særskilt tilrettelegging. • Har kjennskap til fagbegreper, utvikling og pedagogisk arbeid med barn med behov for særskilt tilrettelegging. • Har kunnskap om universell utforming, inkludering og allmennpedagogisk arbeid i møte med en mangfoldig barnegruppe • Har kunnskap om resiliens, risiko - og beskyttelsesfaktorer knyttet til barn og familier i vanskelige livssituasjoner • Har kunnskap om alle barns rett til medvirkning og inkludering • Forstår verdien av lek for å fremme livsglede og mestring • Forstår barnehagens rolle som forebyggende, avlastende og støttende arena for familier og barn med behov for særskilt tilrettelegging.
Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reflekterer rundt egne holdninger og verdier knyttet til barn med behov for særskilt tilrettelegging • Bruker kunnskapen sin om inkluderende pedagogikk, lek og medvirkning i arbeid med en mangfoldig barnegruppe • Identifiserer behov for oppfølging og bistår i observasjon og iverksetting av tiltak for enkeltbarn • Utfører sitt allmennpedagogisk arbeid på en måte som inkluderer barn med behov for særskilt tilrettelegging i barnegruppen.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har forståelse for det mangfoldet barn med behov for særskilt tilrettelegging representerer. • Har utviklet et menneske- og verdisyn som ivaretar barn med behov for særskilt tilrettelegging, og familier i krevende livssituasjoner, på en omsorgsfull, anerkjennende og respektfull måte • Oppdaterer og videreutvikler sin faglige kompetanse om barn med særskilt behov for tilrettelegging.

Litteratur

Brantsæg, I., Torsteinson, S & Øiestad, G: (2013) *Se barnet innefra* Kapittel 1,2,3,4 og 5. Kommuneforlaget. 72 sider

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/> 51 sider

Nilsen, S. (red.) (2017) *Inkludering og mangfold*. Kapittel 6. Universitetsforlaget. 20 sider

Pedersen, K. (2015) *Ut fra egne forutsetninger: inkluderende pedagogikk i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget. (kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) (123 sider)

Sjøvik, P. (red.) (2014) *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 2, 3, 10, 13, 14, 15) (132 sider)

Totalt antall sider: 347

For ansatte i SFO/AKS

Rammeplan for SFO: <https://www.udir.no/utdanningslopet/sfo/rammeplan/>

UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER

Undervisningsformer

Undervisningen foregår via vår læringsplattform (heretter kalt nettskolen) og er basert på faglig arbeid med ulike problemstillinger. Studiet krever aktiv og gjennomgående egeninnsats hos studenten, motivasjon og evne til å tilegne seg kunnskaper på egenhånd.

Barn med behov for særskilt tilrettelegging foregår som nettundervisning der lærer og student er fysisk og/eller tidsmessig adskilt, men likevel står i et kommunikasjonsforhold til hverandre via internett. Hos MedLearn kommuniserer studenter, lærere og skolens administrasjon med hverandre elektronisk. Gjennom diskusjonsforum (digitale klasserom), webinar- og videochatløsninger og meldingssystem har studenten tilgang til et faglig og sosialt miljø som kontinuerlig står til disposisjon.

Emnene bygger på hverandre og pensum fra tidligere emner i studiet, kan benyttes i eksamensoppgavene og av studenten i sine oppgavebesvarelser og i fordypningsoppgaven.

Nettskolens innhold

Nettskolen tilsvarende studentenes Campus. Det er i nettskolen at all tilgang på lærestoff ligger med tilhørende læringsaktiviteter. Lærestoffet er plukket ut, satt sammen og forfattet av Medlearns lærere og faglig ansvarlig redaktør har kvalitetssikret at innholdet dekker læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningen er delt inn i tre emner, hvor arbeidskravene i et emne må fullføres før man påbegynner det neste. For hvert emne er det en studieveiledning med læringsutbyttebeskrivelser, gjennomgang av fagstoffet, oppgaver og referanser til læremidler. Hvert emne er delt inn i moduler med tilhørende arbeidskrav. Disse skal løses og vurderes til bestått av lærer innen studenten kan arbeide videre med neste emne. Studieveiledningen veileder studenten gjennom emnet og fungerer som lærerens «stemme» i undervisningen. Særlig viktig er det at studenten på denne måten får hjelp til å strukturere fagstoffet i utdanningen.

Etter hvert som studenten arbeider seg gjennom det gitte innholdet i et emne, vil man se godkjente arbeidskrav under Karakterer. Slik vil studenten til enhver tid ha oversikt over egen progresjon.

Webinarer

Studentene inviteres til å delta på ulike typer webinarer:

- I de praktiske webinarer tar vi opp vanlig stilte spørsmål knyttet til det å studere på nett og studentrollen. Webinarer omhandler bla informasjon om studiet generelt, om det å skrive oppgaver og kildebruk (kildehenvisning) og spørsmål knyttet til eksamen

- Fagwebinarene er i regi av lærer. Ved å delta aktivt på fagwebinarene, vil pensum bli mer levende og lettere å knytte opp mot arbeidet som studenten utfører i hverdagen. I disse webinarne er fokus på sentrale begreper i pensum. Her knyttes teorien til praksis og det blir diskusjon og refleksjon rundt situasjoner fra praksis som har betydning for det faglige innholdet og som det jobbes med i hvert enkelt emne. Disse webinarne er koblet opp mot læringsutbyttebeskrivelser og arbeidskravene i gjeldende emne

Læringsaktiviteter

Øvings- og refleksjonsoppgaver

Alle moduler vil inneholde øvings- og refleksjonsoppgaver som måler forståelse ved at studentene enten får en umiddelbar tilbakemelding og løsningsforslag/veiledning eller gjennom å reflektere over noe, og på den måten knytte fagstoffet til sin egen hverdag eller arbeidsoppgaver. Slik kan studenten arbeide selvstendig, systematisk og samarbeidsorientert med en problemstilling/oppgave.

Diskusjoner/erfaringsdeling

I hvert enkelt emne kan studentene opprette diskusjoner og dele erfaringer. Her kan man både stille spørsmål, få hjelp og hjelpe andre på det stedet man er i studieløpet. Det vil også inngå fastsatte diskusjonsoppgaver i emnene, hvor tema er forhåndsbestemt.

Selvtester

Selvtester blir brukt i de ulike modulene. Selvtestene gir studenten mulighet til fortløpende å kontrollere at hun/han har oppfattet fagstoffet og forstått aktuelle begreper og uttrykk. Automatiske tilbakemeldinger/løsninger (noen i form av henvisning til pensum) blir benyttet.

Caseoppgaver

I utdanningen vil det bli benyttet caseoppgaver. En case skaper gjenkjennelse ved at man klarer å identifisere seg med caset. En case kan være et tilfelle, hendelse eller en situasjon. Caset er virkelighetsnært og beskriver ofte noe som har hendt. Ofte beskriver caset en situasjon med problem(er), hvor beslutninger skal fattes. Ofte er situasjonen knyttet til flere aktører som har ulike interesser, noe som gjør beslutningstakingen krevende.

Arbeidskrav (innsendingsoppgaver) som vurderes av faglærer

Studentene skal gjennom obligatoriske innsendingsoppgaver som omfatter tematikk og lærestoff som er ment å dekke læringsmålene for modulen samt de mest vesentlige temaene som tas opp i modulen. Innsendingsoppgavene er den mest omfattende type av oppgaver, og kommer på slutten av hver modul. Innsendingsoppgavene skal også forberede studenten for eksamen.

Besvarelser på innsendingsoppgavene vurderes av faglærer til godkjent/ikke godkjent med skriftlig tilbakemelding. Det er forventet en gjennomsnittlig responstid fra lærer på 2-4

virkedager.

Dersom studenten ikke får godkjent en besvarelse, har studenten mulighet til å omarbeide besvarelsen i tråd med lærerens tilbakemelding.

Studenten må vise forståelse for og kunne anvende fagteorien og henvise til kilder brukt i arbeidet med de obligatoriske oppgavene. Gjennom å løse oppgavene sikres kontroll og refleksjon omkring pensumstoffet.

Studenten har anledning til å ta kontakt med læreren hvis han/hun har problemer eller spørsmål. Læreren gir da hensiktsmessig veiledning slik at studenten kan komme videre.

Alle arbeidskrav og innsendingsoppgaver skal være utført og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

VEILEDNING OG OPPFØLGING

Nettlærers oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en lærer som, som hovedregel følger studenten gjennom hele studieløpet. Læreren er ansatt til å drive den faglige oppfølgingen av studentene.

Undervisningen foregår i hovedsak via nettskolen, men andre digitale verktøy benyttes også.

Veiledningsarbeidet består i å:

- Gi tilbakemelding/veiledning på innsendte oppgavebesvarelser.
- Svare på henvendelser fra studentene via meldingssystemet, e-post, telefon eller videosamtale.
- Opprette og delta i diskusjoner og formidle informasjon via kunngjøringer, gruppemeldinger ol.
- Benytte nødvendige digitale verktøy for å kunne bidra til at læring skjer hos studentene. Dette inkluderer blant annet gjennomføring av webinarer eller produksjon av videosnutter

Studentveileders oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en studentveileder som følger studenten gjennom hele studieløpet.

Studentveileder administrer alt det praktiske underveis i studiet. Alle henvendelser av praktisk art kan rettes til studentveileder.

Studentene får tilgang til nettskolen og et eget informasjonsemne før studiestart.

Det opprettes et eget studentfelleskap hvor studentene kan stille spørsmål og bli kjent med medstudenter før oppstart. Her vil studentveileder være tilgjengelig.

Studenter som blir liggende etter med studieprogresjonen, blir fulgt opp av studentveileder.

Studentveileder har ansvar for å formidle relevant informasjon via kunngjøringer og meldinger i nettskolen, samt legge inn viktig informasjon i kalenderne.

VURDERINGSORDNINGER, ARBEIDSKRAV OG EKSAMEN

Vurdering innebærer at resultatet av utdanningen vurderes i lys av de læringsutbyttebeskrivelsene som er formulert i studieplanen. Undervisning i nettskolen, selvstudium og arbeidskravene leder frem til oppnåelse av læringsutbyttebeskrivelsene.

Vurderingsordningene skal vise og dokumentere:

- studentens læringsutbytte i forhold til de utbyttene som er formulert i studieplanen
- studentens helhetlige kompetanse etter fullført utdanning

Vurdering vil ha ulike formål, blant annet å:

- informere studenten og eventuelt lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt studenten er kommet i utvikling mot et læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse
- veilede, motivere og utvikle studenten
- motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisnings- og veiledningspraksis
- informere samfunnet, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse studenten har oppnådd

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

1. **Vurdering underveis** har til hensikt å informere og motivere studenter og lærere i arbeidet med å nå læringsutbyttene. Vurderingen blir ivaretatt gjennom arbeidskravene som studenten sender til læreren.
2. **Avsluttende vurdering** kommer til uttrykk i eksamenskarakter.

Arbeidskravene

Følgende antall arbeidskrav gjennomføres i hvert emne, i form av innsendingsoppgaver:

Emnenavn	Arbeidskrav	Vurdering
Faglig grunnlag i særskilt tilrettelegging	3 innsendingsoppgaver	Godkjent/ ikke godkjent
Et mangfold av personligheter	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ ikke godkjent
Inkluderende pedagogikk	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ ikke godkjent

Les mer om arbeidskravene under Undervisningsformer og læringsaktiviteter.

Eksamenene

Hvert av de tre emnene avsluttes med en hjemmeeksamen som går over 24 timer. Eksamenene omhandler emnenes innhold og skal ha et omfang på 1000-1500 ord. Studenten gis tilstrekkelig med tid til å utføre oppgaven, og eksamensformen skal gi et godt grunnlag for å vurdere studentens måloppnåelse.

Emnenavn	Eksamensform	Starttidspunkt	Vurdering
Faglig grunnlag i særskilt tilrettelegging	24 timers individuell hjemmeeksamen	05.12.2024, 12:00	Karakter A til F
Et mangfold av personligheter	24 timers individuell hjemmeeksamen	11.03.2025, 12:00	Karakter A til F
Inkluderende pedagogikk	24 timers individuell hjemmeeksamen	11.06.2025, 12:00	Karakter A til F

MedLearn tar forbehold om at vurderingsformer (type eksamen) kan bli endret.

Eksamensvurdering

Eksamensbesvarelser vurderes av kvalifiserte sensorer. MedLearn skal sikre at studentenes kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved utdanningen (jf. Fagskoleloven § 21).

Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>

Oppmelding til eksamen

Studenten må selv melde seg opp til de aktuelle eksamener. Oppmelding til eksamen er fortløpende og innenfor gitte frister. Studenten får tilsendt en bekreftelse på eksamensoppmeldingen. Bekreftelsen inneholder informasjon om tidspunkt. Studentene vil finne nødvendig informasjon knyttet til oppmelding i nettskolen. Selve eksamenen gjennomføres i eksamensplattformen Wiseflow.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Karaktersystem

Vurderingsuttrykket ved avsluttende vurdering, eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering er godkjent/ikke godkjent eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og med F for ikke bestått. I den graderte karakterskalaen fra A til F gir karakteren C uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er:

Karakter A:

Frømeragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter B:

Meget god prestasjon som ligger over gjennomsnittet. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet. Over middels grad av måloppnåelse. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter C:

Gjennomsnittlig prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene. Middels grad av måloppnåelse.

Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter D:

Prestasjon under gjennomsnittet, med en del vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter E:

Prestasjonen som tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet. Under middels grad av måloppnåelse. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Karakter F:

Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller holdninger.

Begrunnelse for karakterfastsetting

Eksamensbesvarelsen vurderes av intern og ekstern sensor. En kandidat har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen på sin eksamensbesvarelse. Ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-8](#)

Klage på eksamenskarakteren

En kandidat kan klage på eksamenskarakteren. Klagen skal være skriftlig og må være framsatt innen tre uker etter at studenten er blitt gjort kjent med, respektive har kunnet gjøre seg kjent med eksamensresultatet ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-9](#)

Vitnemål

Studenter som har fullført høyere yrkesfaglig utdanning i samsvar med krav fastsatt i studieplanen, får vitnemål/ Vocational Diploma med karakterer etter bestemmelser som fremgår av MedLearns eksamensreglement.

Alle eksamener og arbeidskrav må være vurdert til godkjent/ståkarakter før karakterutskrift/vitnemål utstedes.

Skikkethetsvurdering

Det stilles krav til skikkethetsvurdering gjennom hele utdanningen jf. § 28 [Kap. 5 i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning](#) (fagskoleforskriften). Skikkethetsvurdering skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.

SAMLET LITTERATURLISTE

Bae, B. (2007) *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehagen*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/> (Hentet: 11. desember 2020). (ca. 17 sider)

Barnehageloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64> 14 sider

Brantsæg, I., Torsteinson, S & Øiestad, G: (2013) *Se barnet innefra* Kapittel 1,2,3,4,5,6,7,9 og 10. Kommuneforlaget. 120 sider

Fennefoss, A. T. og Jansen, K. E. (2020) *Småbarnspedagogikk og praksisfortellinger: analyse og tolkning av praksisfortellinger*. Bergen: Fagbokforlaget. (104 sider)

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. *Forskrift 24. april 2017 nr. 487 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (51 sider)

Gunnestad, A. (2019) *Didaktikk for barnehagelærere: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 1, 2, 3, 4, 5) (135 sider)

Idsøe, E. C. og Roland, P. (2017) *Mobbeatferd i barnehagen: temaforståelse, forebygging, tiltak*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. (kap. 1, 2,3, 4, 5) (84 sider)

Knutsen, B. (2023) *Lær mer om ADHD*. Kapittel 1,3,4,6,7 og 8. Hertervig Forlag. 100 sider

Lysebo, M.O. og Bratt, E.G. (2022) *Relasjonskompetanse i barnehagen*. Fagbokforlaget. 102 sider

Løkken, G. og Søbstad, F. (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 3, 5, 6, 7) (77 sider)

Nilsen, S. (red.) (2017) *Inkludering og mangfold*. Kapittel 1,3,6,8,9,10,11 og 12. Universitetsforlaget. 168 sider

Pedersen, K. (2015) *Ut fra egne forutsetninger: inkluderende pedagogikk i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget. (kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) (159 sider)

Roland, P. (2021) *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole*. Kapittel 2, 3, 4 og 6. Cappelen Damm Akademisk. 49 sider

Sjøvik, P. (red.) (2014) *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15) (299 sider)

Totalt antall sider: 1634

For ansatte i SFO

Opplæringslova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>)

Rammeplan for SFO: <https://www.udir.no/utdanningslopet/sfo/rammeplan/>)